

Приказ књиге: Барак Обама, Смелост наде, Интеркомерц, Београд, 2008

Изгледа да је у САД постало неписано правило да сваки “перспективни политичар”, чак знатно пре него што обезбеди партијску председничку номинацију, изда “ушминкану” аутобиографску књигу у којој описује своју животну причу, износи основе политичке идеје и платформе деловања, при томе неизоставно истичући своју “беспрекорну бригу и љубав према земљи и њеним главним институцијама”. Захваљујући београдском издавачу Интеркомерцу, у прилици смо да се у то уверимо читајући превод књиге “Смелост наде” Барака Обаме, актуелног демократског председничког кандидата.

“Смелост наде” (са поднасловом “О америчком сну и како га поново остварити”) заправо представља други том Обаминих мемоара који следе “Снове мога Оца” написане 1995. а реиздате 2004. године. Прва књига, која је покушала да капитализује растућу Обамину популарност и избаци га у глобалну орбиту, донела му је код ласкаваца репутацију наводног “најбољег књижевника међу америчким политичарима” док је са друге, критичније стране, оцењена као самохвалисање амбициозног политичара који је у њој желео да се представи као мешавина новог Линколна и Мартина Лутера Кинга.

Опрезнији да не понови грешке отвореног саморекламирања из прве аутобиографије, Обама се у “Смелости наде” окренуо вештијем политичком маркетингу са намером да се, у складу са имиџом доносиоца промена који му граде глобални медији (о чему говоре његове пароле попут “Да, ми можемо” и “У промене ми верујемо” (парафраза на “In God We Trust” са доларске новчанице)), а кроз мешавину личне животне приче и председничких визија о будућности земље, као такав представи читаоцима. Циљање публике књиге је прецизно – то су управо они, било у САД било у свету, који су незадовољни Бушовом неоконзервативном Америком и њеним озбиљно нарушеним имиџом, а којима је идеализована слика Америке на срцу из најразличитијих разлога. Њима, који живе “између стрепње и наде” да су промене које ће изменити невесело стање могуће, књига пружа управо оно што желе да прочитају.

А какве то промене нуди Барак Обама? Ако ставимо на страну патетични наслов књиге (не асоцира ли нас “Смелост наде” на “Ноћ и дан”, “Јуче или сутра”, “И срце је на левој страни”, фамозне наслове из опуса другарице Мире Марковић), шта је то што стварно можемо пронаћи у Обаиној аутобиографији?

Мало тога истинског и занимљивог. Вешто преплићући анегдоте из живота америчког сенатора, личне и породичне приче са политичким ставовима либерално-јапијевске Америке, наизглед “мудро” и “самокритично” упаковане мисли аутора са тек покојом “идејом” о томе “шта да се ради” која не одлази даље од општих и већ излизаних места, “Смелост наде” врви од политичке демагогије. Наслови поглавља књиге такође су претенциозни и демагошки – “Вредности”, “Устав”, “Политика”, “Прилика”, “Вера”, “Раса”, “Свет ван наших граница”, “Породица”, а у њима има мало тога што даје основа за стварну смелост и стварну наду. Ту ћемо моћи да прочитамо Обаине похвале на рачун пријатељства између сенатора Стивенса и Инојеа, којим се указује на могућности превазилажења партијских поларизација које оштро деле Америку у новом миленијуму; благу критику “своје стране” у виду уочавања Клинтоновог пропуста да у време економског бума превазиђе застој узрокован идеолошким поделама; поштовање исказано републиканском сенатору Бирду који свакодневно носи примерак устава у џепу сакоа. Сазнаћемо о Обаиним позицијама о односу либерално схваћене тржишне привреде и хамилтоновског уплива владе кроз улагања у инфраструктуру, спречавања монопола тј. разбијања трустова као “отклањања грешки тржишта” и утицаја на стварање друштвеног уговора између бизниса и радника, или пак о хваљењу предузетништва предузећа типа Гугл. Упознаћемо се са његовим ставовима о потребама померања енергетске инфраструктуре у правцу самодоволне независности. Бићемо обавештени о Обаином односу према имигрантима образложеним његовим успешним залагањем за амандмане Закона о реформи уселјавања из 2006. године; о његовом инсистирању ка напуштању спољнополитичког унитаризма и “већој употреби дипломатије у односу на силу”(?!); о критичком запажању како “САД немају кохерентну политику националне безбедности за коју зна народ” уз додатно, “скромно” признање како ни он нема “велику стратегију у џепу” али се противи изолационизму. Остали делови књиге су ионако либерални дџџу – афирмативна акција, ламентирање над расним проблемима у односу на идеју једнакости грађана пред законом, про цхоице виђење проблема абортуса, начелно залагање за социјалну реформу, спољнополитичко прожимање реализма и идеализма, дакле све ставови од којих ни један не иде пуно од фразеологије у правцу конкретнијих предлога.

Анегдотални пасажии су веома сврсисходно уграђени у књигу, претежно служећи, уместо контрапродуктивног, отвореног самохвалисања, у суптилније истицање сопствених квалитета, чак и када на први мах изгледа да није тако. Сећања из времена Обаиног живота у Индонезији заправо служе да се потцрта упознатост са другим културама, а дискусије са републиканцима и противницима абортуса, и то оним најтврђим, на отвореност и толеранцију ка другачијем мишљењу... Ипак, и ту се Обаии поткрадају грешке “посредног” претеривања. Обаин пораз на изборима за конгрес 2000. године од искуснијег Боба Раша објашњава се његовом добротом и наивношћу где је, након што је такмац доживео личну трагедију, он заправо одустао од даљег вођења кампање,

што је прича коју не би прогутала ни мала деца. Приликом првог упознавања и разговора са Бушом сенатор Обама му, “као случајно и по навици” ставља руку на раме, симболично истичући своју надмоћ. Све мало па током описивања својих сенаторских обавеза Обама “нехотице” истиче своју скромност (“у једном тренутку сам, ипак, дошао до прихватања својих ограничења, и, у неку руку, сопствене смртности” (стр.15)), искуство (“не знам баш да ли сам прошао све кроз фазе онако како их стручњаци представљају”(исто стр.15)), блискост и разумевање проблема обичних људи. Ово су само неки од бројних момената књиге који несумњиво одишу извештаченошћу. Све то оставља утисак крајње прорачунатости која лежи иза наизглед лежерног, “позитивног” и веома личног приступа који књига тежи да остави. Чак и анегдоте о Обаиним непријатним “расним искуствима из младости” (обезбеђење у радњи га прати док купује, млади брачни пар му на паркингу додају кључеве од кола мислећи да је чувар) нису ту случајно, већ да се помоћу њих допринесе идентификацији и придобијању пре свега небелачког читалаштва.

Стил којим је “Смелост наде” писан прилагођен је њеној основној намени, и Обама се мора одати признање вештог баратања реченицама. Смењивањем кратких и дугих реченица, са понављањима и наглашавањима који недвосмислено указују на његова развијена ораторска умећа, оставља се утисак емотивности. Патетично изнете ставове често следе целисходни, вешти описи, чак и рефлексивне у којима су понегде присутни и егзактни подаци којима се ојачава аргументација у прилог изнетим виђењима, што све додатно доприноси динамици књиге. Но, проблем је што иза ове веште стилске и структурне фасаде зјапи попрлична садржинска празнина, управо она на које указују Обаини критичари тврдећи да је он политичка личност без суштинских својства, човек без “укуса и мириса” за кога се у ствари не зна шта заступа и шта намерава, лепо и зналачки упакован и дизајниран, али заправо површан и бесадржајан.

“Смелост наде”, ма колико тежила да остави супротан утисак, заправо га само потврђује. Њен проблем није толико чињеница да је књига демагошко-фразеолошка, јер, наравно, нико и не очекује да било који озбиљан политичар износи темељно разрађене, конкретне предлоге о томе што заиста смера да уради. Напротив, постмодерна политичка арена суштинске недостатке, неодређености и провизорности уобличене у “позитивне” генералне ставове чак фаворизује као предност која даје већи маневарски простор и истовремено отклања “опасност” од придржавања испуњења било каквих обавеза. Проблем је, више од онога што доноси ова аутобиографија, у ономе што Обама није у својој књизи написао, тј. оно што је прећутао. А прећутао је бескрајно много тога. У очи упада не само то да је Обаин невероватно брзи успон до Сената САД само спорадично споменут, а на уштрб неполитичких реминесценција попут сентименталних прича о томе како је упознао своју жену Мишел и како се борио да балансира између политичких и породичних обавеза. Готово ништа од осаманест година његовог живота и каријере у Чикагу, ионако само мањим делом приказаних у првој аутобиографији, није споменуто. Управо би они требали да нам кажу ко је и какав је у ствари Барак Обама.

Читајући “Смелост наде” нећемо бити у прилици да сазнамо како је Обама, током прве три године живота у Чикагу, као “организатор заједнице” служио као веза градских политичких структура, тј. градоначелника Вашингтона, са црквеним организацијама у Саутсајду (Southside), радећи за Дејлијеву “екипу” која је до тада у континуитету владала у Чикагом готово 40 година. У књизи нећемо наћи готово ништа о томе да је Обама био запослен у елитним правним фирмама јасног политичког профила, попут фирме Сидли Аустин, чијим круговима припадала и његова садашња супруга Мишел, да је преко њих добио стипендије две моћне либералне фондације, и да је одатле прво “прогуран” на студије на Харвардском универзитету (и на место уредника Харвардске правне ревије), а потом и на место предавача на чикашком Правном факултету. Неће нам бити познато да је “уз малу помоћ његових пријатеља” био муњевито промовисан у лосанђелоском Тајмсу, бостонском Глобу, чикашком Трибуну, Асошијетед Пресу, Венити Феру, и да је још тада пројектован имиџ будуће обама-маније којој данас присуствујемо. Биће нам потпуна непознаница како је творац кованице “смелост наде”, велечасни Рајт, проповедник Тројичне Уједињене Христове Цркве, којој је дуго припадао и Обама, заправо његов политички савезник на локалу, иначе познат по испадима црног расизма (толико драстичним да га се током надметања с Хилари Обама морао јавно одрећи). Ако не знамо да са толико хваљеном супругом и породицом поодавно живи у елитном делу града, Хајд Парку, настањеном техноменаџерском и политичком елитом потпуно одвојеном и отуђеном од “обичних људи” а нарочито од бројне црначке популације Чикага, нећемо знати да црнци људе попут Обаме, и то не због “мешаног” расног порекла, већ пре због свог отуђења и социјално-психолошке припадности глобализованим елитама, називају са презиром “чоколадним”.

Ако нам, дакле, ништа од тога није познато, “Смелост наде” нас може уљуљкати у представу о Обама као човеку који ће донети промене у политички, социјално и расно дубоко подељеној Америци. Прихвативши маркетиншки дизајнирану биографију и причу о вртоглавом успону једног образованог црног политичара, заправо нећемо видети оно што Обама заправо јесте – глобална политичка барбика саздана од мешавине амбиција и генерализација политичке коректности, извикано толерантан а заправо у границе пробитачности сведен продукт политичких елита које су га лансирале, “Борис од чоколаде” који служи као мамац незадовољнима, осиромашеним и расно фрустрираним слојевима друштва, чија је намена та да, већ по чувеном принципу грофа од Лампедузе, “све буде промењено како би све остало исто”, ако већ не буде горе. А све изгледа да хоће.

Имајући све то у виду, нарочито узимајући у обзир кретања у америчкој политици након слома шпекулативног капитала на самом почетку јесење председничке кампање и глобалну економску кризу која се тек захуктава, “Смелост наде” треба прочитати не да би се у њој пронашла нада, већ пре свега да би се одагнале илузије да је су Буш и његова администрација нешто најгоре што се могло десити савременој Америци. Лишеном свих илузија, пажљивом читаоцу “Смелости наде” и посматрачу текуће

Барак Обама – глобална политичка барбика од чоколаде

Пише: Саша Гајић

четвртак, 02 октобар 2008 21:27

председничке кампање не би смела да промакне спознаја која се, “читајући између редова” неминовно намеће – она да ће, било да победи Обама, било његов републикански ривал Мек Кејн, следећи амерички председник бити засигурно најгори у досадашњој историји САД, што из објективних, што из субјективних разлога.